

OPEKA

Bregovac, 1966), »Pariz« (Z. Bregovac, 1967), »Adriatic I« (A. Čičin-Šain, 1968), »Adriatic II« (B. Žnidarec, 1971) i »Admiral« (V. Simčić, 1979).

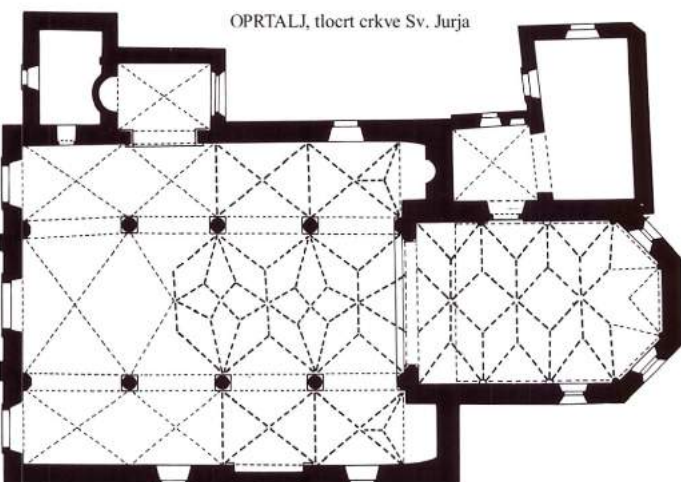
LIT.: I. Hortenau, Dreitausend Jahre Abbazia, Rijeka 1934. — Z. Keglević, Bibliographia Liburniae turistica (1860–1975), Liburnijske teme, Opatija 1977. — A. Niel, Die k. u. k. Riviera, Beč 1981. — V. Ekl, Opatija — prostor i čovjek, Dometi, 1984, 9–10. B. Val.

OPEKA, jednokatni barokni dvorac Z od Varaždina. Sagrađen u XVIII. st., pregrađen je u doba romantičnoga historicizma. Bio je u posjedu grofova Draškovića i Bombellesa. Oko dvorca sadio je Marko Bombelles pedesetih godina XIX. st. mnogobrojno egzotično drveće, čime je stvorio znameniti park (arboretum) zaštićen kao spomenik prirode 1961.

LIT.: P. Ungar, Parkovi u Hrvatskoj, Arhitektura, 1949, 18–22. — S. Bertović, Botaničko-hortikulturni spomenici, Zaštita prirode u Hrvatskoj, 1961, str. 143. — T. Đurić i D. Feletar, Stari gradovi i dvorci sjeverozapadne Hrvatske, Čakovec 1971. — M. Obad Ščitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. A. Ht.

OPRTALJ, gradić u SZ Istri. Smješten je na uzvisini, vjerojatno na mjestu prapov. gradine. Tu je u rim. doba bila manja vojna postaja, a u sr. vijeku feudalni kaštel. Od 1209. pod vlašću akvilejskih patrijarha, a 1420–1797. pod Venecijom.

Naselje nepravilna elipsoidnog oblika bilo je opasano srednjovj. zidinama. koje su većim dijelom porušene ili uklopljene u stambene kuće.

Gradska su vrata pregrađena 1756; ispred njih se nalazi barokna gradska loža u kojoj je manji lapidarij. Nepravilne uličice vode kroz koncentrično smješteno zbijeno tkivo dvokatnih kuća (arhit. detalji iz XVI–XVIII. st.) do središnjega trga sa župnom crkvom Sv. Jurja (općinska palača uz nju srušena je u II. svj. r.), koja je najvažniji arhit. spomenik u mjestu. To je velika kasnogotička trobrodna građevina s polygonalnom apsidom iznad otvorenih supstrukcija. Sagrađio ju je 1526. Majstor iz Kranja (zapisi i kle-

sarski znak na vratima sakristije) na mjestu ranije, vjerojatno romaničke crkve. Zaglavni kamenovi zvjezdastog (apsida i srednji brod) i križnog (bočni brodovi) svoda ukrašeni su rustičnim skulpturama. Crkva je poslije produžena za jedan travaj prema Z; kameno je pročelje barokno (XVII. st.). Kipovi na gl. oltaru pripisuju se radionici Giovannija Bonazze (Venecija, prva pol. XVIII. st.); slika Sv. Trojstvo rad je anonimnoga imitatora Vittorea i Benedetta Carpaccia; oltarnu sliku Sv. Juraj naslikao je Baldassare d'Anna (poč. XVII. st.), a Gospa od Ruzarija djelo je M. Furlanetta (XVIII. st.). Vrijedan je barokni rad intarzirano biskupsko prijestolje (1758); orgulje su rad Gaetana Callida (Venecija, kraj XVIII. st.). Opremi crkve pripadaju gotički kalež, relikvijar i pacifikal (XV/XVI. st.), barokna srebrna kandila i svijećnjaci te misno ruho iz XVIII. st. — Zvonik, dovršen 1740, stoji odvojeno od crkve; na njemu su zvona iz 1455, 1466. i 1788.

U nekoliko crkava u okolici grada grada ima zidnih slika. U romaničkoj crkvi Sv. Jelene (jednobrodna s upisanom apsidom) slike koparskoga slikara Cleriginusa (oko 1500) prikazuju u apsidi *Majestas domini*, svece i evanđeliste, a na trijumfalnome luku *Navještenje*. Na bočnim zidovima crkve Sv. Leonarda anonimni je slikar u prvoj pol. XV. st. prikazao oslobođanje na smrt osuđenog i oluju na moru (na oltaru je slika Zdranina Z. Venture, XVII. st.). U Sv. Roku naslikao je istarski majstor Anton iz Padove u nizu pojedinačne svetačke likove (prije 1535). Opširan ciklus četvorice slikara nalazi se u bratovštinskoj crkvi Sv. Marije (jednobrodna građevina iz XV. st. s baroknom lopicom). Renesansno orijentirani Cleriginus III. iz Kopra izveo je 1471. *Navještenje* i svece na trijumfalnome luku, proroke na podlučju i bratime pod Marijinim plaštom na juž. zidu. Na sjv. zidu broda kasnogotički je majstor u trećoj četvrti XV. st. naslikao Bl. Dj. Mariju i svece, dok je drugi, tzv. Šareni majstor na sjv. i juž. zidu izveo kristološki ciklus. U gornjem nizu juž. zida četvrta je ruka, koja slijedi idealistički meki gotički stil, izvela (vrlo oštećeni) marijanski ciklus. LIT.: B. Fučić, Istarske freske, Zagreb 1963. — R. Ivančević, Župna crkva Sv. Jurja u Oprtlju, Radovi OPU, 1963, 4. — I. Peršić, Djela obrađenog metala u sakralnim objektima Istre, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1981, 4–5. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. R.

OPUZEN, naselje na otočiću u delti Neretve. U sr. se vijeku spominje pod imenom *Posrednica*. U XIV. je st. bio trgovište Dubrovačke Republike (spaljen 1472), od kraja XV. st. tu je tvrđava Koš, a od 1685. na istome mjestu Mlečani podižu tvrđavu (*Fort Opus*) po kojoj je mjesto i dobilo ime. — Župna je crkva podignuta u neoklasicističkom slogu, a u predvorju općinske zgrade čuva se nekoliko skulptura iz ant. Narone. J od Opuzena je zaselak Podgradina s ostacima srednjovj. utvrde *Brštanik*, koju je 1373. podignuo bos. kralj Tvrtko; porušili su je Turci u XV. st., a obnovili Mlečani i Austrija (1878).

LIT.: O. Jerković, Dvije stare kule na ušću Neretve, Kalendar Napredak, 1941. — N. Bezić, Spomenici donje Neretve, Vijesti MK, 1959, 3. N. B. B.

ORAHOVICA, selo SZ od Našica. U baroknoj župnoj crkvi Sv. Križa iz 1756. među predmetima iz XVIII. i XIX. st. (oltari, propovjedaonica, ormar, svijećnjaci, kotlić iz 1864) ističe se klasicistički glavni oltar tektonskoga tipa. U parku je brončani spomenik I. Marinkovića (V. Radauš, 1951). — J od Orahovice na osami među brdima nalazi se sklop pravoslavnoga manastira Sv. Nikolaja. Prvi se put spominje 1538. pod imenom *Remeta*. Crkva trikonhalne osnove, sa 4 stupa koji nose tambur s visokom kulom, slijedi tradicije moravske škole. Na stijenama je stari živopis, a novije slikarije (genealogija Nemanjića) nalaze se na stupovima. Ikonostas je slikao Pavle Simić (1869). U manastiru se razvila znatna prepisivačka djelatnost (niz rukopisa u duhu srp. minijatura XIV–XV. st.). LIT.: R. Grujić, Starine manastira Orahovice u Slavoniji, Starinar (Beograd), 1939. — I. Bach, Prilozi povijesti srpskog slikarstva u Hrvatskoj od kraja XVIII. st., HZ, 1949, 2. — V. Borčić, Zbirka ikona Odjela Srba u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1974. — A. Horvat, Između gotike i baroka, Zagreb 1975. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. A. Ht.

ORAŠAC, selo Z od Dubrovnika. Nekoć selo dubrovačke Astoreje na SZ granici Republike (do 1399). Crkva Gospe od Oraša obnovljena je u doba baroka. Ispod sela, na staroj granici, vide se ostaci utvrđenoga dvorca Arapovo—Morovo (XV. st.), vjerojatno vlasništvo firentinskoga gonfalonijera P. Soderinija. Uz dvokatnu Đanovića kulu (XVI. st.) nižu se kapelice, stambene i gospodarske zgrade.

LIT.: J. Lučić, Dubrovačka Astoreja, Beritićev zbornik, Dubrovnik 1960. — N. Grujić, Prostori dubrovačke ladanjske arhitekture, Rad JAZU, 1982, 399, str. 11, 20–21. N. B. B.

ORATORIJ, mjesto za molitvu manjega, obično zatvorenoga kruga osoba, obitelji ili redovničkih zajednica, za razliku od crkve, koja je službeno

OPRTALJ, detalj freske *Polaganje u grob* u crkvi Sv. Marije

mjesto okupljanja pučanstva većih teritorijalnih zajednica. Ponekad se najstarija kršć. kulna mjesta (domus ecclesiae) nazivaju oratorijima, npr. u Saloni (oratorij A i B) te u Poreču. U srednjem vijeku oratorije grade pojedini feudali na svojim posjedima za sebe ili pak za kolone koji stanuju na selištima daleko od crkve. Mnogobrojni se oratoriji grade od XII. st., kada je svaka bratovština htjela imati vlastito mjesto okupljanja; oratoriji su redovito bili posvećeni zaštitniku bratovštine. Od XVI. st. gradnja oratorija zamire, a ostali su još jedino u sklopu feudalnih dvoraca, u samostanima i biskupskim dvorovima. — Oratoriji su se u starijim razdobljima, a u velikim samostanskim i biskupskim zgradama i poslije, nalazili u okviru same zgrade ili kuće, gdje se u tu svrhu posebno raskošno uređivala jedna prostorija; od XV. st. uz dvorce se pak često grade posebne crkvice, koje su dostupne i okolnim stanovnicima, pa u tu svrhu imaju i omanji zvonik i zvono.

LIT.: E. Dyggve, *History of Salonian Christianity*, Oslo 1951.

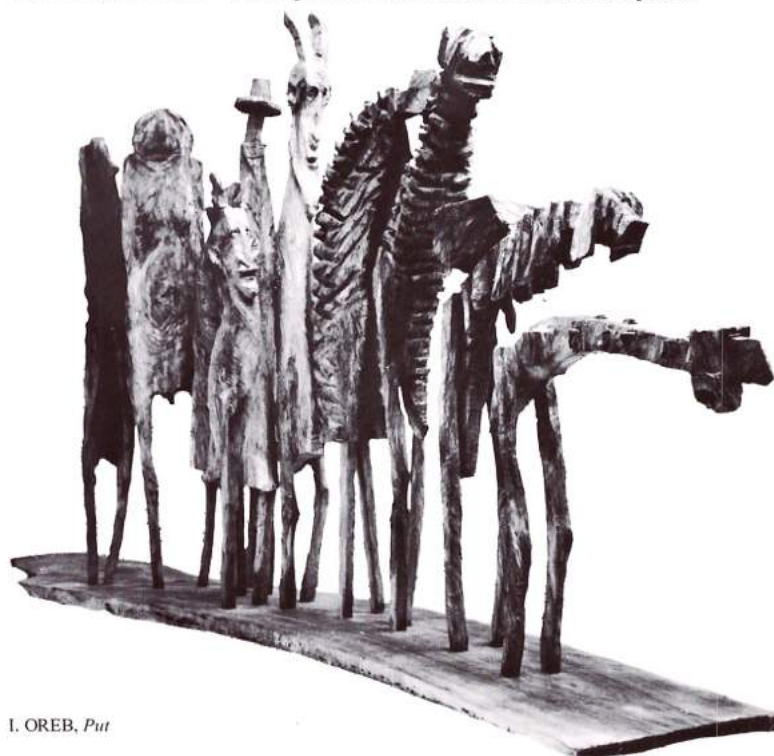
A. Bad.

OREB, Franko, arheolog i konzervator (Vela Luka, 9. II. 1939). Diplomirao arheologiju i povijest u Zadru 1962. Od 1967. konzervator u Općinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Splitu. Obavljao mnogobrojna zaštitna arheol. iskapanja i konzervacije spomenika na području Splita, Kaštela, Solina, otoka Šolte i Korčule.

BIBL.: *Konzervatorski radovi na arheološkom lokalitetu Kapljuč u Solinu*, Peristil, 1973, 14–15; *Zaštita pučkog predgrađa Veli Varoš u Splitu*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1975, 1; *Novi arheološki nalazi u crkvi Gospe od Špinuta u Splitu*, VjAHD, 1979, 72–73; *Zaštitno iskapanje srednjovjekovne nekropole oko crkve u Muću Gornjem* (s M. Zekanom), Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1978–79, 4–5; *Lučki objekt u Saloni. Primjer gradnje na stupovima*, u knjizi: *Materijali, tehnike i strukture predantičkog i antičkog graditeljstva na istočnom jadranskom prostoru*, Zagreb 1980; *Archaeological Excavations in the Eastern Part of Ancient Salona in 1979*, VjAHD, 1984, 77; *Arheološko konzervatorski radovi u Solinu u 1981. i 82. godini*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1986, 12.

B. Čk.

OREB, Izvor, kipar i slikar (Vela Luka, 7. XI. 1946). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1972 (V. Micheli), bio suradnik Majstorske radio-nice F. Kršinića 1973–78. U početku crta i modelira likove iz svoje oko-

I. OREB, *Put*